

MIJLOACELE ȘI METODELE DE INFLUENȚARE ASUPRA VICTIMEI INFRAȚIUNII PREVĂZUTE LA art.208 CP RM

Stanislav COPEȚCHI

Universitatea de Stat din Moldova

În cadrul studiului întreprins sunt supuse investigației mijloacele și metodele de influențare asupra victimei infracțiunii prevăzute la art.208 CP RM, de care uzează făptuitorul în procesul atragerii minorului la activitate criminală, instigării la săvârșirea infracțiunii sau determinării la săvârșirea unor fapte imorale. Se ajunge la concluzia că, în anumite condiții, înșelăciunea poate constitui metodă de influențare asupra victimei. Se demonstrează că îndemnul, precum și darea unui sfat nu pot reprezenta astfel de metode.

Cuvinte-cheie: *instigare, atragere, determinare, infracțiune, fapte imorale, minor, înșelăciune, indemn, propunere.*

MEANS AND METHODS OF INFLUENCE ON VICTIM OFFENSE STIPULATED IN art.208 PC RM

In the conducted study there are investigated the means and methods of influencing the victim of the offense specified in art.208 PC RM which is used by the offender to attract the minor to criminal activity, instigation to commit a crime or determine to commit immoral acts. It is concluded that in certain conditions, deception may be the method to influence the victim. It demonstrates that urge, and the giving of advice can not constitute such methods.

Keywords: *instigation, attracting, determination, crime, immoral acts, minor, deception, urge, proposal.*

În cele ce urmează, studiul de față va fi axat pe evidențierea metodelor și mijloacelor de influențare asupra victimei infracțiunii de atragere a minorilor la activitate criminală sau de determinare a lor la săvârșirea unor fapte imorale. Deși acestea nu sunt stipulate expres în dispoziția normei de incriminare de la art.208 CP RM, comparativ cu legislațiile penale ale altor state membre ale CSI (de exemplu, Federația Rusă, Armenia, Azerbaidjan etc.), identificarea lor este imperioasă la calificare. Necesitatea stabilirii metodelor, cu ajutorul cărora făptuitorul influențează asupra psihicului minorului, rezultă expres din pct.13 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a RM „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii” nr.39 din 22.11.2004 [3], în conformitate cu care: „În cazul tragerii persoanei la răspundere în baza art.208 CP RM, în ordonanța de punere sub învinuire, în rechizitoriu și în sentință, de rând cu alte circumstanțe ale săvârșirii infracțiunii, urmează a fi indicat modul de atragere a minorului la săvârșirea infracțiunii”. Același lucru trebuie constatat în cazul determinării minorilor la săvârșirea unor fapte imorale. Aceasta însă nu se respectă întru totul în procesul aplicării legii penale. După cum menționează A.A. Строчков [18, p.16], în unele cazuri, instanța de judecată nu indică în hotărâre prin ce concret s-au manifestat acțiunile persoanei care a instigat un minor la săvârșirea infracțiunii.

În dependență de metoda de determinare folosită, poate fi identificat motivul infracțiunii de care a fost ghidat făptuitorul în procesul exercitării influenței asupra minorului.

Metodele prin care se realizează determinarea pot fi dintre cele mai variate, începând cu cele mai simple și terminând cu cele calificate. Acestea pot fi: propunerea, rugămintea, convingerea, diverse însinuări, promisiunea, coruperea, constrângerea etc.

Activitatea de determinare începe, de regulă, printr-un îndemn adresat de făptuitor minorului și se întreprinde prin determinarea efectivă a acestuia la săvârșirea faptei avute în vedere de făptuitor, iar, dacă este necesar, chiar prin a recurge la constrângerea fizică sau psihică, și, în final, prin luarea de către minor a hotărârii de a comite fapta prevăzută de legea penală. Totodată, simplul îndemn, în contextul infracțiunii consemnate la art.208 CP RM, nu poate constitui metodă de influențare asupra psihicului victimei, acesta presupunând doar stimularea interesului victimei pentru a săvârși o infracțiune sau o faptă imorală, nefiind necesară luarea de către minor a hotărârii de a trece la săvârșirea infracțiunii sau a faptei imorale. Or, în sensul infracțiunii specificate la art.208 CP RM, consimțământul victimei are relevanță la încadrarea juridică. În literatura de specialitate autohtonă [8, p.163] se indică, pe bună dreptate, că simplul îndemn nu este suficient pentru realizarea instigării, cu titlu obligatoriu instigarea trebuind să aibă ca rezultat luarea de către minor a hotărârii de a comite o infracțiune. În doctrină se arată că, deși se apropie de noțiunea de instigare, îndemnul este un act de influențare, pentru a cărui existență nu este necesară determinarea persoanei îndemnate, adică obținerea

consimțământului acesteia (sublinierea ne aparține – n.a.), determinare care condiționează, dimpotrivă, existența instigării [6, p.658].

Pentru a ne convinge de justetea afirmațiilor făcute, vom face trimitere la art.220 CP RM – „Proxenetismul”. Una din acțiunile prejudiciabile ale infracțiunii de proxenetism (pe lângă acțiunea de determinare la proxenetism) consistă în îndemnul la practicarea prostituției, iar pentru a fi în prezența elementului material este necesar și suficient stabilirea faptului că făptuitorul a îndemnat (incitat) victima la prostituție, indiferent dacă îndemnul făcut a avut sau nu ca efect determinarea victimei la practicarea prostituției.

Din aceste rațiuni, considerăm eronate constatările făcute de instanța de judecată în următoarele exemple din practica judiciară, unde îndemnul a fost reținut în calitate de metodă de instigare la săvârșirea infracțiunii:

- T.G., în noaptea de 02 spre 03.11.2011, cunoscând cu certitudine că V.B. și V.B. nu au atins vârsta de 18 ani, adică știind că sunt minori, prin îndemnul (sublinierea ne aparține – n.a.) și exemplul său, i-a atras pe aceștia să sustragă pe ascuns din casa nr.32 de pe str.Ion Creangă din or.Hâncești un laptop de model „Samsung 5200” cu mouse și 2 boxe de model „Logitech” (în valoare totală de 9200 lei) și o imprimantă de model „HP 4800” (în valoare de 800 lei), cauzându-i părții vătămate M.B. o daună materială considerabilă estimată la 10 000 lei [9];

- B.G., la data de 17.12.2012, aproximativ între orele 10.00 și 11.00, aflându-se în stradă în satul Bulboacă, r-nul Anenii Noi, urmărind scopul dobândirii ilicite a bunurilor altei persoane și știind cu certitudine că D.B. nu a atins vârsta de 18 ani, prin pildă proprie și îndemn (sublinierea ne aparține – n.a.) l-a atras pe acesta în activitate criminală și l-a instigat la săvârșirea jafului comis asupra lui I.P. [5].

În aceeași ordine de idei, subliniem că, pentru acceptarea hotărârii infracționale, făptuitorul folosește, de regulă, mijloace și metode diferite, în dependență de anumite împrejurări obiective și subiective, ca: vârsta, genul, nivelul dezvoltării intelectual-morale a minorului, modul de viață, starea psihoemoțională a minorului, relațiile dintre minor și făptuitor existente până la determinarea primului la săvârșirea infracțiunii, starea în care se află minorul la momentul exercitării influenței psihice sau fizico-psihice etc. După cum menționează Ю.В. Сокол [16, p.121], făptuitorul alege acea metodă, care, în viziunea sa, va fi cea mai efectivă pentru atragerea minorului la realizarea intenției sale criminale. Are dreptate M.Zolyneak când opinează că, pentru transmiterea hotărârii, uneori este suficient să se folosească anumite argumente, să se incite un anumit fond psihic, după cum în alte situații, pentru acceptarea voinței instigatului, se impune folosirea unor daruri, crearea de avantaje sau situații convenabile, recurgându-se chiar la amenințare sau constrângere [10, p.187].

Printre metodele cel mai des întâlnite de atragere a minorilor la activitate criminală literatura de specialitate evidențiază: înșelăciunea, promisiunea de beneficii și avantaje, propunerea, convingerea, amenințări cu caracter diferit și mijloace diferite, violența, umilinta, cauzarea de prejudicii sănătății, demonstrarea unei „romantici criminale”, aplicarea unor lovituri persoanelor terțe ce trec prin apropiere în fața minorului determinat, distrugerea vitrinelor, acțiuni prin care se demonstrează minorilor lipsa absolută a sancționării unor asemenea comportamente [21, p.23].

Е.П. Коровин [12, p.16] divizează toate metodele de determinare în:

- a) convingere – ce cuprinde toate metodele non-violente de influențare asupra persoanei;
- b) constrângere – ce cuprinde toate metodele legate de folosirea violenței.

Autorul rus К.К. Сперанский [17, p.99-102] clasifică metodele de atragere la activitate criminală în:

- a) metode psihice de influențare, convingere, propunere, înșelăciune;
- b) metode fizice de influențare;
- c) metode psihofizice de influențare.

Autorii ruși А.И. Чучаев și В.В. Палий [20, p.22] evidențiază două trăsături de bază ale metodelor de influențare asupra victimei:

- a) metodele folosite nu trebuie să ducă la apariția stării de extremă necesitate;
- b) trebuie să fie susceptibile de a-i provoca altei persoane decizia de a acționa conștient într-un anumit mod.

Nu este exclus ca în procesul instigării sau determinării victimei făptuitorul să folosească concomitent sau succesiv metode de influențare atât violente, cât și non-violente. De remarcat că aplicarea violenței și amenințarea cu aplicarea violenței, în contextul faptei analizate, constituie metode calificate, a căror utilizare implică agravarea răspunderii și pedepsei penale. Astfel, dacă în procesul exercitării de către făptuitor a unei influențe asupra minorului primul utilizează violența sau amenință cu aplicarea acesteia, cele comise trebuie calificate, după caz, conform lit.a) alin.(3) art.208 CP RM sau potrivit art.151 și normei de la art.208 CP RM, cu excepția lit.a) alin.(3) art.208 CP RM.

În literatura de specialitate se discută aprig chestiunea referitoare la posibilitatea existenței înșelăciunii în calitate de metodă de instigare a minorului la săvârșirea infracțiunii. Acuitatea chestiunii este potențată de statutul social vulnerabil al minorului care poate fi mai ușor indus în eroare comparativ cu o persoană adultă. Pentru a explica noțiunea de înșelăciune, vom reproduce punctul de vedere enunțat de profesorul S.Brînză [2, p.160], în contextul infracțiunilor contra patrimoniului, alegație aplicabilă, prin extrapolare, și investigației de față. Așadar, în acord cu poziția autorului sus-nominalizat, înșelăciunea reprezintă fie prezentarea vădit falsă a realității (înșelăciunea activă), fie trecerea sub tăcere a realității, care constă în ascunderea faptelor și circumstanțelor care trebuie comunicate în cazul săvârșirii cu bună-credință și în conformitate cu legea a tranzacției patrimoniale (înșelăciunea pasivă). Referindu-se la înșelăciune ca metodă de instigare, A.Borodac precizează: „Uneori, metoda instigării poate fi inducerea în eroare, dacă aceste acțiuni nu denaturează imaginea persoanei instigate privind semnele esențiale ale infracțiunii date. Dacă instigatului i se promite o cantitate esențială din bunurile furate, dar nu i se dă această cantitate de avere, instigarea nu se exclude. Persoana indusă în eroare cu privire la semnele obligatorii ale infracțiunii nu se consideră participant la infracțiune” [1, p.315].

Într-adevăr, în cazul folosirii înșelăciunii în calitate de mijloc de influențare asupra minorului, ultimul este indus în eroare referitor la circumstanțele infracțiunii care urmează a fi săvârșită. În urma înșelăciunii, persoana capătă o reprezentare greșită despre unele circumstanțe. Dacă respectivele circumstanțe vizează careva aspecte neesențiale ale faptei, atunci în acțiunile persoanei adulte sunt prezente semnele infracțiunii analizate și ale instigării la infracțiunea concretă comisă de minor. Victima infracțiunii specificate la art.208 CP RM va răspunde și ea pentru comiterea infracțiunii la care a fost determinată, iar faptul că a fost indusă în eroare referitor la unele împrejurări, neesențiale, nu va constitui o scuză. În același timp, dacă minorul este indus în eroare privitor la unele împrejurări esențiale, adică care au importanță la stabilirea semnelor componente de infracțiune comise, primul, în virtutea erorii de fapt, nu va fi supus răspunderii penale. Însă, persoana adultă va răspunde ca autor mediat la infracțiunea comisă de minor. Totodată, adultului nu i se va imputa și fapta prevăzută la art.208 CP RM, aceasta pentru că lipsește obiectul infracțiunii. Aprecierea greșită de către minor a caracterului celor comise, atunci când acesta crede că cele săvârșite nu contravin legii, în realitate săvârșind o infracțiune, denotă lipsa în acțiunile persoanei adulte a faptei de atragere a minorilor la activitate criminală sau de determinare a lor la săvârșirea unor fapte imorale. Dacă minorul nu înțelegea că cele comise de el constituie o infracțiune (lucru dorit de fapt de adult), și nici nu putea și nu trebuia să înțeleagă în virtutea circumstanțelor cauzei, nu putem vorbi despre lezarea cărorva relații sociale inerente minorului ca și persoană. Din aceste raționamente, ne alăturăm opiniei susținute de Б.А. Мкртычян: „În cazul autoratului mediat, când persoana adultă induce în eroare minorul, ultimul săvârșind infracțiunea dar neștiind că comite o infracțiune, intenția persoanei adulte nu este îndreptată spre cauzarea unor daune dezvoltării normale a minorului. Cel vinovat conștientizează că minorul nu posedă informația despre faptul că săvârșește o infracțiune, de aceea asemenea acțiuni nu pot fi calificate conform art.150 CP FR” [13, p.17]. Exact așa și А.И. Морозов susține că folosirea minorului în calitate de instrument orb duce la inexistența infracțiunii cercetate [14, p.9].

Totodată, după cum indică Г.А. Решетникова [15, p.178], înșelăciunea ca metodă de săvârșire a infracțiunii analizate se exprimă prin comunicarea unor date false, adică se manifestă în formă activă.

În altă privință, în doctrină se arată că atragerea poate să se exprime prin darea unui sfat pentru săvârșirea unei infracțiuni [19, p.131]. Ne întrebăm dacă, într-adevăr, darea unui sfat poate să constituie o cale de determinare a victimei la săvârșirea infracțiunii. Iar sensul întrebării derivă din existența complicelui ca participant la infracțiune, unde una dintre formele de contribuție morală ale acestuia rezidă anume în darea de sfaturi. În acest sens, M.Grama opinează că sfatul în calitate de mijloc la care apelează complicelul intelectual constă în niște recomandări referitoare la eficacitatea și securitatea realizării mecanismului de săvârșire a infracțiunii [7, p.93].

Astfel, pornind de la premisa că nu complicelul este generatorul ideii de a săvârși infracțiunea (iar în contextul infracțiunii examinate inițiativa de a comite infracțiunea vine tocmai din partea persoanei adulte), considerăm că darea unui sfat nu poate fi catalogată drept metodă de instigare a victimei la săvârșirea infracțiunii. Nu poate făptuitorul să determine prin a da un sfat. A veni cu un sfat este posibil doar după luarea în prealabil a deciziei de a săvârși infracțiunea. Totodată, este posibil ca făptuitorul să fi determinat victima la săvârșirea infracțiunii prin alte mijloace, după care să intervină cu anumite sfaturi care ar facilita punerea în aplicare a intenției criminale.

Nu mai puțin discutată este și chestiunea privind evoluarea propunerii în calitate de metodă de instigare a victimei la săvârșirea infracțiunii. Aceasta deoarece, la prima vedere, s-ar părea că simpla propunere nu poate acționa asupra psihicului persoanei. Considerăm că și simpla propunere este în stare să influențeze psihic minorul. Dacă din partea făptuitorului nu ar fi fost făcută vreo propunere, atunci minorul n-ar fi fost determinat la săvârșirea infracțiunii. Iar dacă simpla propunere a avut ecou în conștiința victimei, persoana adultă nu mai recurge la alte posibile mijloace pe care eventual ar fi vrut să le folosească dacă se lovea de refuzul minorului. Cu atât mai mult că, uneori, tonul cu care se face propunerea, însoțită de unele gesturi, circumstanțe în care are loc aceasta, pot acționa mai pronunțat asupra psihicului persoanei, comparativ cu alte mijloace, evident non-violente, determinând-o cu ușurință la săvârșirea infracțiunii. În acest context A.A. Гордейчик menționează: „În cadrul cercetării practicii judiciare au fost depistate foarte multe cauze penale încetate din cauza lipsei componentei de infracțiune, deoarece atragerea minorilor la săvârșirea infracțiunii a avut loc prin intermediul propunerii, la aprecierea acțiunilor făptuitorului nefiind luat în calcul faptul că respectiva propunere a determinat participarea minorului la săvârșirea infracțiunii” [11, p.22].

Agreăm întru totul poziția lui Ю.В. Сокол [16, p.122], potrivit căreia, pentru a considera propunerea în calitate de metodă de atragere a minorului la săvârșirea unor fapte antisociale, pe lângă forma verbală prin care se face propunerea, trebuie luați în considerare și alți factori, ca: ambianța expunerii propunerii, caracterul acțiunilor care însoțesc propunerea, particularitățile personalității adultului și minorului, diferența de vârstă dintre ei, prezența unor relații de rudenie sau de prietenie, existența posibilității minorului de a săvârși în orice moment fapta antisocială. Iar acest lucru este necesar pentru identificarea faptului dacă anume propunerea persoanei adulte a determinat minorul la săvârșirea faptei antisociale. Cel puțin teoretic, nu este exclusă posibilitatea evoluării propunerii în calitate de metodă de influențare asupra psihicului victimei. Deja la nivel de probare practicienii pot întâlni unele dificultăți. Tocmai propunerea în calitate de metodă de influențare asupra psihicului victimei a fost reținută în următoarea speță din practica judiciară: *La 16.06.2008, între orele 00.00 și 01.00, inculpatul minor L.D. împreună cu inculpatul minor Ț.V. și inculpații N.N. și G.I., la propunerea ultimilor doi, intenționat, cu scopul sustragerii bunurilor altei persoane, au sărit gardul casei nr.90 de pe str. Sihuștrului, amplasată pe teritoriul ÎP „Vieru”, sectorul nr.335, mun. Chișinău, care aparține părții vătămate P.L., și, folosind o scară pe care au depistat-o în curtea acestei case, au pătruns prin balcon în interior, de unde tainic au sustras bunuri în sumă totală de 10.245 lei* [4].

Tot în contextul metodelor de determinare, urmează a se stabili dacă vor fi întrunite semnele constitutive ale infracțiunii investigate în ipoteza comiterii unei infracțiuni sau fapte imorale de către persoana adultă, dar în prezența minorului. Iar soluția trebuie desprinsă din atitudinea psihică a persoanei adulte. Dacă făptuitorul conștientizează și dorește ca prin propriul comportament infracțional sau imoral să atragă minorul la activitate criminală, să instige la comiterea infracțiunii sau să-l determine la săvârșirea unei fapte imorale, acțiunile sale urmează a fi încadrate potrivit normei de la art.208 CP RM. În acest caz, în calitate de metodă de influențare va servi exemplul propriu. Însă, dacă o asemenea intenție lipsește, persoanei adulte nu i se va putea imputa și infracțiunea prevăzută la art.208 CP RM.

Bibliografie:

1. BORODAC, A. *Manual de drept penal. Partea Generală*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005. 516 p.
2. BRÎNZA, S. *Infracțiuni contra proprietății*. Chișinău, 1999. 347 p.
3. Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2005, nr.7.
4. Decizia Curții Supreme de Justiție din 06 iulie 2011. Dosarul nr.1ra-336/2011. //http://www.csj.md (accesat 10.10.2013).
5. Decizia Curții de Apel Bender din 16 mai 2013. Dosarul nr.1a-61/2013 //http:// www.cabe.justice.md (accesat 10.10.2013).
6. DONGOROZ, V., IOSIF, F., KAHANE, S. ș.a. *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea Specială. Vol.IV*. București: ALL Beck, 2003. 936 p.
7. GRAMA, M. *Participanții la infracțiune și particularitățile răspunderii lor*. Chișinău, CE USM, 2004. 202 p.
8. IONUȘ, R.G. *Implicații juridico-penale asupra consimțământului victimei*. Chișinău: CEP USM, 2011. 232 p.
9. Sentința Judecătoriai Hâncești din 05 ianuarie 2012. Dosarul nr.1-293/2012 //http:// www.jhn.justice.md (accesat 03.05.2013).
10. ZOLYNEAK, M., MICHINICI, M.I. *Drept penal. Partea Generală*. Iași: Editura Fundației Chemarea, 1999. 517 p.

11. ГОРДЕЙЧУК, А.А. *Уголовно-правовые и криминологические проблемы борьбы с преступлениями против семьи и несовершеннолетних*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Владивосток, 2009. 26 р.
12. КОРОВИН, Е.П. *Вовлечение в совершение преступления: уголовно-правовая характеристика и особенности квалификации*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону, 2008. 27 с.
13. МКРТЫЧЯН, Б.А. *Вовлечение несовершеннолетних в совершение преступлений и иных антиобщественных действий: уголовно-правовой и криминологический аспекты*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Казань, 2004. 30 с.
14. МОРОЗОВ, А.И. *Уголовная ответственность за вовлечение несовершеннолетних в совершение деяний, угрожающих их нормальному развитию*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук, Москва, 2003. 22 с.
15. РЕШЕТНИКОВА, Г.А. Об обмане как способе вовлечения несовершеннолетнего в совершение преступления. В: *Вестник Удмуртского университета*, 2013, №.2, с.177-179. http://vestnik.udsu.ru/2013/2013-022/vuu_13_022_32.pdf (accesat la 10.10.2013).
16. СОКОЛ, Ю.В. К вопросу о способах вовлечения несовершеннолетнего в совершение антиобщественных действий. В: *Вестник Краснодарского университета МВД России*, 2009, №.4, с.120-123. http://vestnik.krdu-mvd.ru/_files/v-2009-4.pdf (accesat la 20.11.2013).
17. СПЕРАНСКИЙ, К.К. *Уголовно-правовая борьба с преступлениями несовершеннолетних и против несовершеннолетних*. Ростов-на-Дону: Изд-во Ростовского университета, 1991. 178 с.
18. СТРОКОВ, А.А. *Уголовно-правовая характеристика преступлений: вовлечение несовершеннолетнего в совершение преступления или антиобщественных действий, неисполнение обязанностей по воспитанию несовершеннолетнего*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ставрополь, 2009. 25 с.
19. *Уголовное право. Особенная часть* / Под ред. Л.Д. Гаухмана, С.В. Максимова. Москва: ЭКСМО, 2005. 704 с.
20. ЧУЧАЕВ, А.И, ПАЛИЙ, В.В. Вовлечение в совершение преступления: спорные вопросы трактовки. В: *Российский следователь*, 2006, №.9, с.20-23.
21. ЯЦЕЧКО, О.В. *Вопросы теории и практики предварительного расследования и судебного разбирательства преступлений о вовлечении несовершеннолетних в совершение преступления*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Барнаул, 2007. 34 с.

Prezentat la 09.09.2014